

**UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP
FACULTY OF LAW**

**STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL**

YEAR 2021, ISSUE NUMBER 11

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF LAW**

ISSN 2545-4021

**STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL**

ISSUE 11

VOLUME XI

YEAR 2021

**STUDENT'S SOCIAL SCIENCE JOURNAL
FACULTY OF LAW
UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP**

**Year 2021, Issue Number 11
ISSN 2545-4021**

Publisher:

prof. Jovan Ananiev, Ph.D

Editorial Board

prof. Blažo Boev, Ph.D
prof. Liljana Gudeva – Koleva, Ph.D
Risto Kostrunanov, LL.M
prof. Jovan Ananiev, Ph.D
prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph.D

International Editorial Board

Ivan Ilic

Faculty of Law, University in Nis, Serbia

Agim Nuhii

Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia

Dunja Duić

Faculty of Law in Osijek, Croatia

Olga Koshevaliska

Associate professor at the Faculty of Law
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Elena Maksimova

Assistant professor at Faculty of Law,
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Ana Nikodinovska Krstevska

Associate professor at Faculty of Law,
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Olga Sidenko

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,
Lecturer at Voronezh State University, Russia

Dimitar Apasiev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Andon Majhoshev

Associate professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Darya Scheglova,

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,
Lecturer at Voronezh State University, Russia

Boryana Aleksandrova

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria;
Faculty of Law, Department for International Law and International Relations, Bulgaria

Giorgia Bevilacqua

National Research Council, Institute for Research on Innovation and Services for
Development “, Italy

Nives Mazur Kumrić

Faculty of Law, University of Liège, Belgium

Iskren Ivanov

Senior Lecturer at Sofia University "St. Kliment Ohridski"

Editorial Staff

Ass. Prof. Elena Maksimova, Ph. D
Teaching assistant Natasha Doneva, LL.M

Editor in chief

Ass. Prof. Elena Maksimova, Ph. D

Language editor

Vesna Ristova
(Macedonian language)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of the Editorial office

University Goce Delcev – Stip
Faculty of Law
ul. "Krste Misirkov" 10-A PO.BOX 201
PO. Box 201, 2000 Stip
Republic of Macedonia

Содржина

Газепова Вероника ПРАВНАТА РЕГУЛАТИВА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ЗА ЗАШТИТА И УНАПРЕДУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА ВОЗДУХОТ	3
Данилова Валентина ОДГОВОРНОСТ НА АДВОКАТОТ ЗА СТОРЕНА ШТЕТА НА КЛИЕНТИ И ТРЕТИ ЛИЦА ПРИ ВРШЕЊЕТО НА ДЕЈНОСТА ВО МАКЕДОНСКОТО ПРАВО.....	11
IADEVAIA Simona LE NUOVE FRONTIERE DELLE POLITICHE MIGRATORIE. QUALE TUTELA PER I DIRITTI DEI MIGRANTI?	23
ЈОВАНОВ Кристијан ПРАВНАТА РАМКА НА ДОГОВОРНИОТ ЗАЛОГ ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРАВЕН СИСТЕМ	31
МЕМЕДОВИЌ Неџад САЛИФОСКА Фатима ВОЈНАТА ВО БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА НИЗ ПРИЗМАТА НА ХУМАНИТАРНИТЕ ИНТЕРВЕНЦИИ И ХУМАНИТАРНАТА ПОМОШ НА ОБЕДИНЕТИТЕ НАЦИИ.....	43
ПАВЛОВА Ирена ЗАШТИТЕН СВЕДОК ВО КРИВИЧНА ПОСТАПКА.....	55
СУРЛОВА Розе ЕВТАНАЗИЈА – ДОСТОИНСТВЕНА СМРТ ИЛИ КРИВИЧНО ДЕЛО?	65
ХАЦИ-НИКОЛОВ Лазар АНАЛИЗА НА ПРВОСТЕПЕНАТА ПОСТАПКА ЗА УТВРДУВАЊЕ ПРАВЕН СТАТУС НА БЕСПРАНО ИЗГРАДЕНИ ОБЈЕКТИ ВО Р.С. МАКЕДОНИЈА.....	75
ШКАРИЌ Катица ПРОЦЕСНАТА ПОЛОЖБА НА ОБВИНЕТИОТ ВО ТЕКОТ НА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА.....	89
СТУДЕНТСКИ ПУБЛИКАЦИИ ВО РАМКИ НА ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРЕН ПРОЕКТ	97

БАГАРОВА Ани АТАНАСОВА Невенка ТРГОВИЈА СО ДРОГА	99
ЈОВАНОВСКА Кристина МАЛОЛЕТНИЧКА ДЕЛИКВЕНЦИЈА: ПРИЧИНИ ЗА НАСТАНУВАЊЕ, ФЕНОМЕНОЛОГИЈА И ПРЕВЕНЦИЈА	111
МАНЧЕВА Сања МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА НА ЖРТВИ СПОРЕД ЗАКОНОТ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ И ЗАШТИТА ОД НАСИЛСТВО ВРЗ ЖЕНИТЕ И СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО	123
МИТРУШЕВА Наташа ЗАТВОРСКА ЗАЕДНИЦА ВО РСМ.....	129
МИХАИЛОВА Јована ПАРИЗОВА Елена САНКЦИОНИРАЊЕ НА ДЕЦА – СТОРИТЕЛИ НА ПОВЕДЕНИЈА ШТО СО ЗАКОН СЕ ОПРЕДЕЛЕНИ КАКО КРИВИЧНИ ДЕЛА, СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА КАЗНАТА ЗАТВОР.....	135
НАКОВ Иван САНКЦИОНИРАЊЕ НА ДЕЦАТА КОИ СЕ ЈАВУВААТ КАКО СТОРИТЕЛИ НА КРИВИЧНИ ДЕЛА.....	145
НАЦАКОВА Мила ДИМЕСКА Ангела УБИСТВОТО КАКО КРИВИЧНО ДЕЛО ПРОТИВ ЖИВОТОТ И ТЕЛОТО.....	155
НЕДЕВА Ивана КРИМИНОЛОШКИ АСПЕКТИ НА ТРГОВИЈАТА СО ДРОГА КАКО ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ	175
ЧАЛШЕВА Кристина АНГОВА Анастасија ВИДОВИ САНКЦИИ СПРЕМА ДЕЦА СОГЛАСНО ЗПД.....	195
ШАЛЕВА Корнелија ТАШКОВА Марина ВИКТИМОЛОГИЈА.....	205

ПРАВНАТА РЕГУЛАТИВА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ЗА ЗАШТИТА И УНАПРЕДУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА ВОЗДУХОТ

Апстракт: Природата и животната средина се во постојан тек и постојано менување. Меѓутоа свеста кај луѓето за состојбите во кои таа се наоѓа се на многу ниско ниво. Правото на здрава животна средина, како основно право на човекот, е клучот за опстанок на живиот свет околу нас. Како такво е многу интересно за проучување, не само поради својата комплексност и испреплетеност со други сфери, туку и од самиот начин на негово настанување. Тргувајќи од тоа, многу е важно да се говори за почитувањето, заштитата и промоцијата на животната средина како долгорочни цели воведени во светските меѓународни и регионални организации. Потребата од создавање соодветен систем за контрола и заштита на животната средина, потекнува и е резултат на брзиот техничко – технолошки развој на општествата. Европската Унија поседува едни од најдобрите стандарди во светот за заштита и унапредување на квалитетот на животната средина, како и соодветна правна рамка која опфаќа повеќе аспекти на природната средина. Од особено значење е правната рамка за унапредување и развој на квалитетен воздух во рамки на Унијата, бидејќи опасноста наречена загадување, секојдневно достигнува сè поголем развој и резултира со уништување на еко – системите.

Клучни зборови: европски стандарди, ЕУ законодавство, заштита на воздухот, законодавство

EUROPEAN UNION LEGAL REGULATION ON AIR QUALITY PROTECTION AND IMPROVEMENT

Abstract: Nature and the environment are constantly evolving and constantly changing. However, people's awareness of the conditions in which it finds herself is very low. The right to a healthy environment, as a basic human right, is the key to the survival of the living world around us. As such it is very interesting to study, not only because of its complexity and intertwining with other spheres, but also because of the very way it originated. Given this, it is very important to talk about respect, protection and promotion of the environment as long-term goals introduced in the world international and regional organizations. The need to create an appropriate system for control and protection of the environment, originates and is a result of the rapid technical and technological development of societies. The European Union has some of the best standards in the world for the protection and promotion of environmental quality, as well as an appropriate legal framework that covers many aspects of the natural environment. Of particular importance is the legal framework for the promotion and development of quality air within the Union, as the danger, called pollution, is growing daily and results in the destruction of ecosystems.

Keywords: European standards, EU legislation, Air protection, Legislation

ВОВЕД

Правото на здрава животна средина е едно од основните фундаментални права на човекот заштитени со највисоките правни акти и признаено во речиси сите правни системи. Почитувањето на ова право значи и заштита на природата и животната средина. Заштитата на природата е проследена со активности од страна на човекот, државните органи, и други организации во насока на зачувување и развој на истата. Меѓутоа, брзиот технолошки развој, притисоците од прекумерната потрошувачка, проширувањето на автомобилската индустрија, придонесоа за деградација на животната средина на подолг рок.

Заштитата на животната средина е дел од многу организации во светот, почнувајќи од Организацијата на Обединетите нации, со донесување на Концептот на одржлив развој, па сè до негово прифаќање и транспонирање во Советот на Европа, а особено станува дел и од Европската Унија. Оваа област е широко градена. Според Европската Унија, тука спаѓаат воздухот и климата, водата, биодиверзитетот, управување со отпад, бучавата, хемикалиите, климатските промени, одржливоста и благосостојбата, кои исто така ги засегаат различните економски сектори, како што се: енергетиката, земјоделството, индустријата, транспортот и други. Сите овие фактори, сами по себе, имаат посебно значење и е потребно да се посвети огромно внимание и детална разработка.

Европа и се разбира светот пошироко, веќе неколку децении се соочуваат со глобални меѓународни проблеми, како: загадување, климатски промени, неодржлива потрошувачка, зголемено ниво на токсични хемикалии во водите и почвите, неконтролирана употреба на отпад и ризици по животната средина, загадувањето на воздухот и зголемени емисии на CO₂, но и многу други предизвици, кои укажуваат на потребата за постојано испитување на квалитетот на животната средина и за постигнување на одржлив развој.

1. Заштита и унапредување на животната средина во Европската Унија

Прашањата поврзани со животната средина станаа особено актуелни во последните неколку декади и во многу земји во светот станаа предмет на јавна дебата. Здравата животната средина како човеково право, а некаде разгледувана и како систем на право е производ на многубројни истражувања од различни области во природата (Sullivan, T. F. P: 2017). Правното регулирање на заштитата на животната средина се проучува од светски академици и врвни еколози, пред сè во контекст на можните последици што би настанале од нејзинот непочитување.

Главното стојалиште од каде може да се појде при проучување на правниот систем кој се занимава со ова право, поаѓа од фактот дека системот на еколошкото право, односно правото на животната средина е начин на правилно организирање на законодавната рамка во една држава, со чија помош на најлесен можен начин ќе бидат спречени и санирани штетите, и во одредени случаи, доколку се докаже, казнувани последиците.

Суштината на ова право е здравјето на луѓето, заштитата на природата, на живите суштества, на природните богатства и вредности. За таа цел, во сите земји се воспоставени и допрва ќе се креираат системи за управување со животната средина, кои имаат за цел спроведување на поставените мерки. Проблемите кои се јавуваат околу заштитата на животната средина не познаваат граници, бидејќи станува збор за транснационални предизвици.

Историски гледано, ова беше клучно за да се развие концептот на здрава животна средина и одржлив развој во сите земји со светот. Крајот на XVIII и почетокот на XIX век, се периоди на големата индустријализација на Европа. Од пронаоѓањето на парната машина и првите индустриски алатки, па сè до урбанизирањето на градовите и создавањето на метрополи, новите моторни и превозни средства, различно искористување на електричната енергија, нови апарати во домаќинствата и слично, сето тоа придонесе кон намалување на квалитетот на животната средина и кон содавање на неурамнотежија коишто на краток, среден и долг рок не се одржливи. Како резултат на тоа, постепено се зголемуваше свеста за здрава и чиста околина и веќе кон крајот на XIX век, се создаваше законодавство кое ги постави правните темели на заштита на животната средина. Иако, тогашното законодавство на било толку со „слаби закони“, денес може да се каже дека Европската Унија е лидер на ова поле.

Во последните 25 години, Европската Унија бележи значаен подем во заштитата на животната средина особено што се однесува до постигнувањето на неколку нејзини далекусежни цели. Имено, состојбите во кои се наоѓа животната средина во Европа, драстично се изменуваат во последните неколку децении, а причините се лоцирани во големото уништување и сечење шумите, зголеменото присуство на јаглерод диоксид и моноксид во воздухот, исфрлање на отпадни и отровни материи во водите, во океаните и во другите водени површини, истенчување на озонската обвивка, загадување од бучава и слично. Овие неповолности ги доведуваат во опасност целиот животински и растителен свет, но и животот на човекот, воопшто.

Поаѓајќи од тоа дека животната средина станува сè поактуелна, како на европско така и на меѓународно ниво, така расте стремежот на државите да помогнат во изнаоѓање решенија за глобалните еколошки проблеми, при што истите се стремат да создадат ефективна правна рамка за делување, унапредување и превенција од идни еколошки штети. Во последните децении се случиле големи катастрофи настанати во животната средина. Овие штети се поврзуваат со загадување во атмосферата, загадени мориња, глобално затоплување, нуклеарни штети, озонски дупки кои претставуваат закана за биолошкиот свет.

Според Диксон и Мекоркуел: „овие прашања се регулирани во „меѓународното право за животна средина“ како концепт. Ова право вклучува многу договори и декларации, како и усогласени механизми, како и развој кон воведот на флексибилни инструменти за да се постигне усогласеност“ (2010:477). Државите би имале одговорност, во случаи кога ќе биде воспоставено дека тие загадувале преку забранети активности, односно дејствувале незаконски и на тој начин довеле до создавање непоправлива штета. Воочливо е дека владите на земјите во светот, во соработка со невладиниот сектор, покажуваат поголем интерес за заштита на животната средина за разлика од порано, меѓутоа најзначаен е придонесот што истите го даваат во создавање на правна рамка која ќе биде признаена од речиси сите држави во светот.

2. Правната регулатива на Европската Унија за заштита и унапредување на квалитетот на воздухот

Европската Унија поседува многу богато законодавство со помош на кое се заштитуваат не само животната средина и природните ресурси, туку и здравјето на жителите на Унијата. Нејзините политики потекнуваат уште од седумдесеттите години на минатиот век, кога започнале и првите посериозни загадувања на природната средина. Активностите преземни од страна на значајни тела во тој период, придонеле да се зајакне свеста за последиците од загадување на животната средина и да се развие правна регулатива на Унијата од оваа област, почнувајќи од основачките акти, па така и до акти кои се дел од секундарното законодавство на Унијата, кои детално ги

анализираат и поставуваат соодветни стандарди од различни сегменти на животната средина.

За да се дојде до конкретните акти од областа на заштитата на воздухот, мора да се напоменат и првите акти кои воедно претставуваат и темел за заштита на животната средина во рамки на Унијата, а тоа се Договорот за Европска Унија (ДЕУ) во кој се детектираат целите на правната рамка, како и Договорот за функционирање на Европската Унија (ДФЕУ). Правната регулатива на Унијата, развивана со децении наназад, се стреми кон унапредување на квалитетот на животната средина и справување со глобалните предизвици пред кои сите земји се исправени. Сериозниот и специфичен пристап на државите во светот во поглед на еколошката политика се огледа преку Парискиот договор, како промоција на политики за правилно одржување на воздухот и водата чисти, правилно отстранување на отпадот, технологии со ниско ниво на јаглерод, стратегии за климатските промени, мерки во областа на транспортот, како и заштита на природните живеалишта на живиот свет околу нас. Пандемијата Ковид-19, која го нападна целиот свет, имаше големо влијание врз животната средина и климата, во насока на глобално намалување на загадување на воздухот, водата и општо земено, во целиот еко – систем. Со оглед на фактот дека правото на здрава животна средина, како и нејзиното унапредување и развој, се вредности заштитени со Уставот и законите на речиси сите држави во светот, потребно е подигање на свеста за заедничко дејствување.

Првите, а можеби и најзначајни чекори кон оваа политика се согледуваат уште во 70 – тите години на минатиот век, кога зголемената индустријализација и автомобилска индустрија придонесе донесување на низа акти за справување со животната средина, а особено со воздухот. Истите во себе ги имплементираат минималните барања, потребни за квалитетен воздух, во насока на ограничување на емисиите на одредени супстанции во атмосферата, како и обврски кон посебните извори на загадување на воздухот.

Правната регулатива содржи голем број на документи со кои се ограничуваат емисиите на загадувачите на воздухот, со кои се утврдуваат супстанциите кои го осиромашуваат озонскиот слој, потоа правила за национални емисии на одредени загадувачи во атмосферата, како и единствени правила (РЕЦ) за одобрување уреди за контрола на емисии. При крајот на минатиот век, Унијата започнува поактивно да работи на подобрување на квалитетот на животната средина, како и во заштита на воздухот.

Први и значајни чекори се направени во поглед на Шестата акциска програма од областа на животната средина, во која се обработени приоритетните области за унапредување и развој на заштитата на воздухот, а во насока на спроведување на целите на Протоколот од Кјото кон Рамковната конвенција на ОН за климатски промени. Овој Протокол се однесува на ограничување на емисиите на неколку стакленички гасови, за разлика од емисиите на гасови од минатиот век. Со овој Протокол се наметнати специфични обврски за државите – потписнички, а особено на развиените земји. Република Северна Македонија во 2004 година го ратификувала Протоколот. Понатаму, значаен акт кој го опфаќа овој сектор е Рамковната директива 96/62/ЕЗ (Council Directive 96/62/EC of 27 September 1996 on ambient air quality assessment and management) за остварувањето на квалитет на амбиенталниот воздух во Европската Унија.

Во подоцнежниот период се донесени низа директиви: Директивата на Советот 1999/30/ЕЗ за одредени супстанции и честичи во амбиенталниот воздух (Council Directive 1999/30/EC of 22 April 1999 relating to limit values for Sulphur dioxide, nitrogen dioxide and oxides of nitrogen particulate matter and lead in ambient air), Директивата 2000/69/ЕЗ за граничните вредности за бензен и јаглерод моноксид во амбиенталниот воздух (Directive 2000/69/EC relative to limit values for benzene and carbon monoxide in ambient air), Директивата 2002/3/ЕЗ на Европскиот Парламент и Советот, за озонот во амбиенталниот

воздух (Directive 2002/3/EC of the European Parliament and of the Council of 12 February 2002 relating to ozone in ambient air), Директивата од 2008 година за квалитетот на амбиенталниот воздух 2008/50/EЗ (Directive 2008/50/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on ambient air quality and cleaner air for Europe).

Последната директива во себе ги имплементира сите претходно наведени директиви и најзначајно за неа е тоа што ги пропишува граничните вредности на $PM_{2.5}$ честиците во воздухот. Како обврска за земјите – членки е тоа што тие мораат да ги почитуваат одредбите и целите на овие директиви, и истите се должни да донесат на национално ниво мерки и планови за намалување на загадувањето на воздухот.

Во сите случаи кога ќе бидат надминати праговите на алармирање, согласно со чл. 10 од Рамковната директива, јавните власти во земјите членки имаат обврска да ја информираат јавноста (Бујароска & Богевски:2012). Регулацијата на супстанциите од типот: сулфур диоксид, азот оксид, испарливи соединенија и амонијак, се пропишува со Директивата 2001/81/EЗ (Directive 2001/81/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2001 on national emission ceilings for certain atmospheric pollutants), чијашто цел е воспоставување цели од еколошки и здравствен аспект на долгорочен план во рамки на Унијата, како и внатрешни цели од еколошки карактер кои треба да бидат спроведени до 2010 година.

Со Директивата 98/70/EЗ е опфатена заштитата на воздухот од бензинот и дизел горивата, и со нејзина помош всушност се утврдени стандардите за горивото во возилата (Directive 98/70/EC of the European parliament and of the Council of 13 October 1998 relating to the quality of petrol and diesel fuels and amending Council Directive 93/12/EEC). Европската комисија во 2013–тата година усвои седумгодишна програма до 2020 година, која се однесува за чист воздух во Европа, составена од пакет на мерки. Подоцна, во 2018 година, Комисијата усвои и Комуникација за придонес на политичките актери во заштита на воздухот.

Уште еден инструмент од Програмата за чист воздух на Европа, претставува Директивата 2016/2284 (Directive (EU) 2016/2284 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2016 on the reduction of national emissions of certain atmospheric pollutants, amending Directive 2003/35/EC and repealing Directive 2001/81/EC) со која се уредува намалувањето на петте загадувачи: сулфур диоксид, азотни оксиди, органски соединенија, амонијак и честички, од кои се врши еутрофикација, закиселување и загадување на озонот на ниво на земјата. Во јуни 2020 година, Европската комисија го донесе Извештајот за постигнат напредок во спроведување на оваа директива, во кој ја објаснува состојбата на спроведување на сите аспекти од оваа директива.

Во поглед на квалитетот на амбиентален воздух, Унијата има донесено неколку прописи и тоа: Директива 2008/50/EЗ за квалитетот на амбиенталниот воздух и чистиот воздух за Европа (Directive 2008/50/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on ambient air quality and cleaner air for Europe), чија главна цел е дефинирање и поставување цели за квалитет на воздух за да се избегнат, спречат или намалат негативните ефекти врз здравјето на луѓето и животната средина како целина, како и процена на квалитетот на воздухот во земјите – членки, заснована на заеднички методи и критериуми; Директива 1996/62/EЗ (Council Directive 96/62/EC of 27 September 1996 on ambient air quality assessment and management) за проценка и управување со квалитетот на амбиенталниот воздух, чија цел е формулација на основните принципи на заедничка стратегија за прибирање и складирање на релевантни информации за квалитетот на воздухот, потоа утврдување на цели за спречување на можни негативни ефекти, поставување на методи за заштита и проценка на амбиенталниот воздух; Директива 1999/30/EEЗ за граничните вредности за SO_2 , NO_2 , NO_x , PM и Pb во амбиенталниот воздух (Council Directive 1999/30/EEC of 22 April 1999 relating to limit values for sulphur

dioxide, nitrogen, particulate matter and lead in ambient air); Директивата на Советот 2000/69/EЗ (Directive 2000/69/EC of the European Parliament and of the Council of 16 November 2000 relating to limit values for benzene and carbon monoxide in ambient air) за граничните вредности на бензенот и јагледниот моноксид во воздухот; Директивата 87/217/ЕЕЗ за спречување на загадување на животната средина со азбес (Council Directive 87/217/EEC of 19 March 1987 on the prevention and reduction of environmental pollution by asbestos); Директива на Советот 2002/3/EЗ за озонот во амбиенталниот воздух (Directive 2002/3/EC of the European Parliament and of the Council of 12 February 2002 relating to ozone in ambient air).

ЗАКЛУЧОК

Европската Унија се смета дека во нејзиното законодавство ги поставува најдобрите стандарди во светот од еколошката област, тргнувајќи од нејзините јасни цели и стандарди коишто си ги има поставено за достигнување за следните три децении. Нејзиниот стремеж е „Зелена Европа“. Од друга страна, пресудите на Европскиот суд на правдата како една од институциите на Унијата, само ја потврдуваат реалноста, дека правото на здрава животна средина е дел од системот на правото и неговото значење во сегашноста. Иако во моментот не е доволно прецизирано, сепак моменталните состојби ќе придонесат за многу кратко време истото да се стандардизира.

Законодавството на ЕУ во делот на заштита на животната средина, но и хоризонталното законодавство, се високо развиени на ниво на Европската Унија на начин што поставуваат високи стандарди за обезбедување и достигнување на висок квалитет на животната средина. Ова дополнително се потврдува со фактот што од вкупниот буџет на Европската Унија за 2020 година, околу 170 милијарди евра како обврски и близу 155 милијарди евра како платежни кредити се издвојуваат за промоција на програмите од областа на заштитата на животната средина; речиси 590 милиони евра се одвојуваат за реализација на целите на LIFE+ програмата за животна средина и климатски промени, што е за 5.6% повеќе во споредба со издвоените средства за 2019 година. Со ова се зајакнува политиката за животната средина на регионално ниво, но останува отворено прашањето спроведувањето на политиките на заштита на животната средина на национално ниво помеѓу земјите – членки на Европската Унија.

За да може понатаму да се подобрува и трансформира заштитата и унапредувањето на животната средина, од круцијално значење за спроведувањето на сите потребни механизми од оваа област, потребно е да се работи на зголемување на човековата свест за правото на здрава животна средина и за доближување на политиките на Унијата од оваа област до сите граѓани.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Sullivan, T. F. P. (2017). Environmental Law Handbook, 23rd edition. Bernan Press.
- Диксон, М. & Мекоркуел, Р (2010). Случаи и материјали од Меѓународно право (превод од англиски Васил Церковски). Скопје. Датапонс, стр. 477 – 517.
- Бујароска, А. & Богевски, Б. (2012), Водич во еколошко право на Република Македонија. Скопје. Фондација Конрад Аденауер во Република Македонија.
- Рамковната директива 96/62/EЗ (Council Directive 96/62/EC of 27 September 1996 on ambient air quality assessment and management) за остварувањето на квалитет на амбиенталниот воздух во Европската Унија.
- Директивата на Советот 1999/30/EЗ (Council Directive 1999/30/EC of 22 April 1999 relating to limit values for sulphur dioxide, nitrogen dioxide and oxides of nitrogen particulate

- matter and lead in ambient air)за одредени супстанци и честици во амбиенталниот воздух.
- Директивата 2000/69/ЕЗ(Directive 2000/69/EC relative to limit values for benzene and carbon monoxide in ambient air)за граничните вредности за бензен и јаглерод моноксид во амбиенталниот воздух.
- Директивата 2002/3/ЕЗна Европскиот Парламент и Советот(Directive 2002/3/EC of the European Parliament and of the Council of 12 February 2002 relating to ozone in ambient air)за озонот во амбиенталниот воздух.
- Директивата 2008/50/ЕЗ на Европскиот Парламент и Советот (Directive 2008/50/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on ambient air quality and cleaner air for Europe)за квалитетот на амбиенталниот воздух.
- Директивата 2001/81/ЕЗ на Европскиот Парламент и Советот (Directive 2001/81/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2001 on national emission ceilings for certain atmospheric pollutants) за националните емисии на атмосферските загадувачи.
- Директивата 98/70/ЕЗ на Европскиот Парламент и Советот (Directive 98/70/EC of the European parliament and of the Council of 13 October 1998 relating to the quality of petrol and diesel fuels and amending Council Directive 93/12/EEC) за заштита на воздухот од бензинот и дизел горивата, и стандардите за горивото во возилата.
- Директивата 2016/2284 на Европскиот Парламент и Советот (Directive (EU) 2016/2284 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2016 on the reduction of national emissions of certain atmospheric pollutants, amending Directive 2003/35/EC and repealing Directive 2001/81/EC) за намалувањето на петте загадувачи: сулфур диоксид, азотни оксиди, органски соединенија, амонијак и честички.
- Директива 2008/50/ЕЗ на Европскиот Парламент и Советот (Directive 2008/50/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on ambient air quality and cleaner air for Europe) за квалитетот на амбиенталниот воздух и чистиот воздух за Европа.
- Директива 1996/62/ЕЗ (Council Directive 96/62/EC of 27 September 1996 on ambient air quality assessment and management) за проценка и управување со квалитетот на амбиенталниот воздух.
- Директива 1999/30/ЕЕЗ (Council Directive 1999/30/EEC of 22 April 1999 relating to limit values for sulphur dioxide, nitrogen, particulate matter and lead in ambient air) за граничните вредности за SO₂ , NO₂ , NO_x , РМ и Рb во амбиенталниот воздух;
- Директивата на Советот 2000/69/ЕЗ (Directive 2000/69/EC of the European Parliament and of the Council of 16 November 2000 relating to limit values for benzene and carbon monoxide in ambient air) за граничните вредности на бензенот и јагледниот моноксид во воздухот.
- Директивата 87/217/ЕЕЗ (Council Directive 87/217/EEC of 19 March 1987 on the prevention and reduction of environmental pollution by asbestos) за спречување на загадување на животната средина со азбес.
- Директива на Советот 2002/3/ЕЗ (Directive 2002/3/EC of the European Parliament and of the Council of 12 February 2002 relating to ozone in ambient air) за озонот во амбиенталниот воздух.